

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΤΟΥ κ. ΑΓΓΕΛΟΥ ΚΟΣΜΗ

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΚΙ' ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΑ

ΙΓ'

Στην κορυφή του λόφου ο Προφήτης Ἡλίας και στην πλευρά του προς το Γηροκομείο και προς το Πασσαλιμάνι με μερικά σπιτάκια ἦσαν ἐκεῖ τὰ Κρητικά, ὅπως και τώρα εἰς αὐτήν τὴν πλευρὰν πλεονάζουν οἱ Κρητικοί.

Ἐζήτησα νὰ βρῶ τὸ μονοπάτι πού μᾶς ὠδηγοῦσε ἀπὸ τὴν κορυφή τοῦ λόφου στὴν εἴσοδο πρὸς τὴ σπηλιά τῆς Ἀρετούσας, πού ἔλεγαν ὅτι ἡ ἄλλη ἄκρη τῆς εὐρίσκεται στὰς Ἀθήνας κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι, μὰ δὲν εὐρήκα κανένα σημάδι ἀπὸ ὅσα ἤξερα.

Ἐχασα τὸ δρόμο, ὅταν ἐτράθηξα γιὰ τὸ θέατρο τοῦ Τσόχα πού στὸν καιρὸ του εἶχε τιμές και δόξες με τὸν Εὐάγγελου Παντόπουλο, με τὸ θίασο τοῦ Κοτοπούλη. Ἐκεῖ ἔστησε τὴ σκηνή του γιὰ πρώτη φορά στὸν Πειραιᾶ, ὁ κινηματογράφος τῶν Ἀδελφῶν Ψυχούλη, πού εἶχαν φέρει και τὰ νευρόσπαστα τοῦ Χόλδεν.

Και ὁ Ἀρνιώτης, ὅταν ἦλθε με τὸς σκύλους του και τὸν λοιπὸν θίασόν του, ἐκεῖ ἔδωκε τὰς παραστάσεις του. Τὸ εὐρήκα ἐπὶ τέλους. Μὰ ἀρά γε τὸ βρήκα; Ἡ σπηλιά τοῦ Παρασκευᾶ, πού ἐπροκαλοῦσε τὸς φίλους τῆς δροσιάς και τῆς καλῆς ρετινάς δὲν εἶνε ἐκείνη, πού ἦταν τὸν καιρὸ, πού ὁ Δραγάτης ἔκανε τὰς ἔρευνάς του διὰ τὸ Σηράγγειον πού ἐπροκάλεσε τὸσον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κόσμου τῶν ἀρχαιολόγων.

Ἡ μύρα τοῦ Στέλιου τοῦ Τσοκαρόπουλου ἔχει μεταβληθῆ τῶρα σὲ γειτονιὰ ἀπὸ παράγκες.

Ἐσταμάτησα λίγο και στὸ Πασσαλιμάνι.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι καμμιά ἀνατροπὴ ἔτσι ἀπὸ τὰ θεμέλια δὲν ἔγινε τῶρα τελευταία. Εὐρήκα τὸ Πασσαλιμάνι τῆς ἐποχῆς πού ἐκτίσθηκε τὸ κρηπίδωμα ἀπὸ τὸ Ρωσικὸ νοσοκομεῖο ἕως τὴν πλατεία τῆς Ἀλεξάνδρας με τὰ πολυάριθμα καΐκια πού εἶνε πάντοτε συγκεντρωμένα ἐκεῖ και περιμένουν τὴν πρώτη δυνατὴ πνοὴ τῆς Νοτιάς, γιὰ νὰ χορέψουν τὸν πένθιμο χορὸ τῆς φουρτούνας.

Εἶνε στὴ θέσι του και τὸ Γοτθικὸ σπιτί, πού τὸ ἔλεγαν πῶς εἶνε τοῦ Σολομοῦ, με τὰ στενὰ παράθυρά του, πού μοιάζουν με μπαλεστράδες· δὲν ὑπάρχει ὅμως τὸ θέατρο τοῦ Διονυσιάδη τὸ «Πολυθέαμα», πού ἦταν αὐτὴ ἡ ζωὴ τοῦ Πειραιῶς τὰ καλοκαίρια και πού ἐστέγαζε ὀλόκληρα χρόνια τὸς θιάσους τοῦ Ἀλεξιάδη, τῆς Παρασκευοπούλου, τοῦ Σπ. Παντοπούλου και ἄλλους λησμονημένους πειὰ μέσα στὸ κύλημα τοῦ χρόνου.

Ἀνέβαζε τότε στὴ σκηνὴ ὁ Δημοσθένης Ἀλεξιάδης τὸν «Γουλιέλμο τὸν Ἀχθοφόρο», τὸ «Δὸν Φυσέκη», τὸν «Ἰωσήα τὸν Ἀκτοφύλακα», ὅλα δράματα εἰς ἑξ πρᾶξεις με πρόλογον και ἐπίλογον και ἡ Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου τὴν «Φροῦ - Φροῦ», τὴν «Κυρίαν με τὰς Καμελίαις» και ἄλλα δράματα τοῦ γαλλικοῦ δραματολογίου, πού ὅσοι ἔζησαν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ και ἐξεπύχτισαν περιμένοντας νὰ τελειώσουν και ἐχειροκροτοῦσαν, αἰσθάνονται μιὰ νοσταλγικὴ στροφή τῆς ψυχῆς των πρὸς ἐκεῖνα τὰ χρόνια.

Μὰ κοντὰ σ' αὐτὰ τὰ ἔργα και στὴν «Τιμὴ» τοῦ Σούδερμαν ἐδίδαξε ὁ Ἀλεξιάδης εἰς αὐτὸ τὸ θέατρο τὸν «Βασίλειον τὸν Βουλγαροκτόνον» τοῦ Στρατήγη, τὸν «Προμηθεᾶ ἐν Ὀλύμπῳ» τοῦ Ἰωάννου Καλοσύπη, τὸ «Λίγο ἀπ' ὅλα» τοῦ Β. Λάμπρου, τὴν «Γυναίκα με τὸ μέτρο» τοῦ Ἰω. Δημητροπούλου, τὸν «Καπετὰν Γιακουμῆ», τὴν «Τύχη τῆς Μαρούλας» και ἄλλα πού ἀφῆκαν ἐποχὴ και ἐξετρέλλαν τὸν θεατρόφιλο κόσμον τότε. Καὶ ἡ Παρασκευοπούλου ἐδιάλεγε ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ δραματολόγιον τὴν «Ἐσμὴ τὴν

Τουρκοπούλα» τοῦ Σπυρίδωνος Περεσιᾶδη και ἄλλα.

Ὅποιος κρατεῖ στὴ μνήμη του τὴ ζωὴ τὴν καλοκαιρινὴ τοῦ Πασσαλιμανιοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, περιμένει κατὰ τὰ μεσάνυχτα ν' ἀκούσῃ τῆς τουφεκιᾶς και τῆς φωνῆς πού ἀντηχοῦσαν κατ' ἀπαράβατον κανόνα ἀπὸ τὸν «Ἀπόλλωνα», τὸ θέατρο πού ἐθριάμβευε ὁ Κανέλλος με τὴν κωμωδία και με τὴν παντομίμα και πού ὁ λαὸς τὸ εἶχε βαπτίσει «Τὸ ρεζιλικο» κι' ἐπροκαλοῦσε τὰ Σαββατοκύριακα πρὸ πάντων ἀληθινὴν κοσμοπλημμύρα ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ Πειραιῶς.

Τὸ καφενεῖον τοῦ Διονυσιάδη ὑπάρχει ὅπως ὑπάρχει και τὸ ἀντικρυνὸ του πού ἦταν τοῦ Δέδε, ὅπως ὑπάρχει τὸ ἴδιο κι' ἀπαράλλακτο και τὸ πῖο πέρα δίπλα στὸν «Ἀπόλλωνα» τοῦ Ποριώτη. Δὲν ὑπάρχει ὅμως πειὰ ὁ Διονυσιάδης με τὸ ἀτέλειον ὄμμα του και με τὴν κατακτητικὴ ἐξυπνάδα, ὅπως δὲν ὑπάρχει πειὰ ὁ Σωτήρης ὁ Δέδες, ὁ ραχατλῆς και δυσκολοκίνητος, οὔτε ὁ Ποριώτης.

Δὲν ὑπάρχει τὸ «Vis - a - vis», τὸ λεωφορεῖο με τὰ ἀλογάκια και με τὸν ἔξυπνο εἰσπράκτορα, τὸν Ἀργύρη, πού ἔκανε τῆς διαδρομῆς Πασσαλιμανιοῦ - Φρεαττύδος γιὰ τὰ θαλάσσια λουτρά.

Ὁ «Λούκουλος», τὸ ἐστιατόριον πού συνεκέντρωνε μετὰ τὰς θεατρικὰς παραστάσεις τὸν κόσμον τῶν ἠθοποιῶν και τὴν συνοδείαν των καθὼς και ὄλους τὸς ξευχητῆδες ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, πού ἦσαν πολλοὶ κι' ὀνομαστοί, ἐξη-

φανίσθη ὀριστικῶς και ἀμετακλήτως· τῶρα οἰκοδομεῖται σ' αὐτὴ τὴν ἔκτασι τὴ μεγάλη ἕνα μεγαλοπρεπὲς μέγαρον πού ἀνήκει στὸ ταμεῖον τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ.

Ἐλειψαν ὀριστικῶς και ἀμετακλήτως πειὰ οἱ τύποι πού ἐστρωναν τὸ μαντήλι τῆς κακογλωσσιάς σὲ κάποιον τραπέζικι κι' ἔλεγαν ὁ ἕνας τὸ μακροῦ του κι' ὁ ἄλλος τὸ κοντὸ του γιὰ ὄλους τὸς Πειραιῶτες και γιὰ ὅλες τῆς Πειραιώτισσες.

Ἐκεῖ πού τὸν παλιὸ καιρὸ ἦταν καθιερωμένο τὸ παλιὸ θέατρο ἔχουν κατακτήσει πειὰ ὀριστικὰ τὸ ἔδαφος οἱ κινηματογράφοι, πού ξετρελλαινουν μικροὺς και μεγάλους.

Αἱ συγκεντρώσεις πού ἐπροκαλοῦσε τὸ θέατρο τοῦ Τσόχα πού τὸ διήυθνε τὰ τελευταία χρόνια ὁ Σταῦρος ὁ Πλυτάνοπουλος, περιήλθον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἱστορίας.

Ὅσοι ἐπροτιμοῦσαν τὸ θέατρον τοῦ Τσόχα, πού ἦταν πραγματικὰ κτισμένο γιὰ θέατρο και ἦταν σὲ μέρος κατάλληλον γιὰ τὸ καλοκαίρι, κατέληγαν μετὰ τὴν παράστασι στὸ Πασσαλιμάνι και ἐκεῖ ἐξηκολούθουν τὰς κρίσεις και τὰ σχόλια ἐπὶ τῆς παραστάσεως στὴν ἀρχὴ κι' ἐγύριζαν ὕστερα στὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας.

Ἐκεῖ στὴ γωνιά τῆς πλατείας τοῦ Πασσαλιμανιοῦ ἦταν κι' ὁ ἐπιχειρηματίας πού ἐτοποθετοῦσε τὰ ἀλογάκια και τὰ καρροτσάκια πού ἐδέχοντο τὸν παιδόκοσμον και τὸν ἔπαιρναν βόλτες με ὀλίγα δεκάλεπτα.

Τὸ λιμανάκι τοῦ Πασσαλιμανιοῦ τὸ διέπλεον τὰ μονόξυλα και ἡ κομπὲς βαρκοῦλες τοῦ «Ὀμίλου τῶν Ἐρετῶν Πειραιῶς» πού ὑπάρχει ἀκόμη και λειτουργεῖ στὸ βάθος τοῦ λιμανιοῦ.

Ὁ Καραγκιόζης ὁ θορυβοποιὸς πού ἔκανε τὴν ἐμφάνισι του κάθε καλοκαίρι σὲ μιὰ μάντρα πού δὲν ὑπάρχει πειὰ και πού ἐπροκαλοῦσε τὴν μεγαλύτερη κατανάλωσι τοῦ πασσατέμπου, δὲν κάμνει πειὰ τὴν ἐμφάνισι του, ἢ δὲν εἶνε ὁ ἴδιος.

ΑΓΓΕΛΟΣ Α. ΚΟΣΜΗΣ

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: Συνέχεια.

